

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องพฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่น ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

เกณฑ์ประเมินครูดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ขอบข่าย โครงสร้างและเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
แนวคิดสำคัญในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

พฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แยกตามตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

- การเตรียมการสอน
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- กิจกรรมการเรียนการสอน
- กระบวนการที่ควรปลูกฝังในการสอนกลุ่มสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิต

- วิธีสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน
- การใช้สื่อการสอน
- การวัดและประเมินผลการเรียน

ปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เกณฑ์ประเมินครูดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

เกณฑ์การประเมินครูดีเด่น เป็นเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้เป็นแนวทางในการดำเนินการคัดเลือกครูดีเด่น เพื่อให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกแห่ง ได้ใช้เป็นคู่มือในการประเมินครูดีเด่นในระดับประถมศึกษา โดยให้มีการดำเนินการประเมินในรูปของคณะกรรมการ เริ่มจากกลุ่มโรงเรียน อำเภอ/กิ่งอำเภอ จังหวัด จนถึงคณะกรรมการระดับชาติ เป็นแบบประเมินที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีคู่มือการใช้แบบประเมินประกอบด้วยเอกสาร 2 ฉบับ คือ

1. แบบประเมินครูประถมศึกษาดีเด่น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - 1.1 ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของครูดีเด่น ได้แก่
 - 1.1.1 ประวัติของครูที่ได้รับการคัดเลือก
 - 1.1.2 ประวัติการศึกษา
 - 1.1.3 ประวัติการสอนกลุ่มประสบการณ์ที่ได้รับการคัดเลือก
 - 1.1.4 ผลการสอนกลุ่มประสบการณ์ที่ได้รับการคัดเลือก
 การกรอกแบบประเมินในตอนที่ 1 นั้น ให้ผู้ได้รับการประเมินเป็นผู้กรอก
 - 1.2 ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเฉพาะหมวด เป็นข้อมูลเฉพาะการประเมินครูดีเด่น ประกอบด้วย 6 หมวดใหญ่ ๆ ดังนี้
 - 1.2.1 หมวดด้านการสอน
 - 1.2.2 หมวดด้านวิชาการ
 - 1.2.3 หมวดด้านกิจการนักเรียน
 - 1.2.4 หมวดด้านความสัมพันธ์และการบริการ
 - 1.2.5 หมวดด้านคุณลักษณะเฉพาะตัวครู
 - 1.2.6 หมวดด้านธุรการและการพัฒนา

ในตอนที 2 การประเมินครุดีเด่น ให้กรรมการหนึ่งท่านต่อการประเมิน
หนึ่งหมวดเท่านั้น

1.3 ตอนที่ 3 การรวมคะแนนทุกหมวดที่ได้ โดยให้นำหน้าหนักคะแนนด้าน
การสอนเป็นเกณฑ์ตัดสินการประเมิน คะแนนหมวดด้านอื่น ๆ นำมาประกอบเพื่อให้
ผลการประเมินตรงตามคุณลักษณะของการเป็นครูที่ดี

2. คู่มือการประเมินครุดีเด่น เป็นการอธิบายการใช้แบบประเมิน เกณฑ์การให้
คะแนนของแต่ละหมวด และวิธีการประเมินเพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้
กรรมการแต่ละท่านมีมาตรฐานการให้คะแนนเป็นรูปแบบเดียวกัน (สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 : 17-25)

ขอบข่าย โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตรเสริมประสบการณ์ชีวิต

กรมวิชาการ (2534 : 21-22) กำหนดโครงสร้างและเนื้อหาสาระ
ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนในช่วงอายุระหว่าง
6-11 ปี โดยจัดเนื้อหาสาระที่สำคัญและทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นและเป็น
พื้นฐานในการดำรงชีวิตสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้และเพิ่ม
ทุนประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้นเพียงพอแก่การพัฒนาตนเอง ครอบคร้ว และสังคม
ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยจัดทำเป็นหน่วย เริ่มต้นจากตนเองและขยายขอบเขต
กว้างขวางขึ้นตามวัยและระดับชั้น

เนื้อหาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแบ่งเป็น 11 หน่วย แบ่งระยะ
เวลาเรียนออกเป็น 3 ช่วง ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การจัดเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตามหลักสูตร
ประถมศึกษาพหุศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	ช่วงชั้น		
		ป. 1-2	ป. 3-4	ป. 5-6
1	สิ่งที่มีชีวิต	/	/	/
2	ชีวิตในบ้าน	/	/	/
4	ชาติไทย	/	/	/
5	ข่าว เหตุการณ์ วันสำคัญ	/	/	/
6	การทำมาหากิน	-	/	/
7	พลังงานและสารเคมี	-	/	/
8	จักรวาลและอวกาศ	-	/	/
9	ประเทศเพื่อนบ้าน	-	-	/
10	ประชากรศึกษา	-	-	/
11	การเมืองและการปกครอง	-	-	/

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 219

สุนน อมรวิวัฒน์ (2531 : 15) กล่าวถึงขอบข่ายเนื้อหาในกลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าครอบคลุมเรื่องใหญ่ ๆ ดังนี้

1) ปัญหาและความต้องการของชีวิตคนไทย ได้แก่ เรื่องของสุขภาพ
อนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ การป้องกันและการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหา

ความยากจน อันได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการทำมาหากิน การใช้จ่ายและ การเก็บออม รวมถึงความต้องการการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติและปลอดภัย

2) การเรียนรู้เรื่องเมืองไทยให้เข้าใจ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ศาสนา การปกครอง การเมือง และสังคมไทย รวมถึงหลักการทำหน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข

3) การปรับตัวของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ ดิน น้ำ ลม แสง ดวงอาทิตย์ ดวงดาว ป่าไม้ ภูเขา หิน แร่ ฯลฯ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นเทคโนโลยี เช่น เครื่องผ่อนแรง สารเคมี พลาสติกและเครื่องมือในการสื่อสารคมนาคม ฯลฯ เน้นการปรับความขัดแย้ง การสงวนรักษา และการใช้ประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

4) กระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม หมายถึง ความรู้ ทักษะ และแนวปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

เนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มี 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตโดยตรง ได้แก่ สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม การทำมาหากิน ฯลฯ ส่วนลักษณะที่สอง เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีผลหรืออิทธิพลต่อชีวิตและจิตใจของเรา เช่น ปรัชญา การณ์ทางธรรมชาติ เทคโนโลยี อักษรศาสตร์และอภิปรัชญา ผลงานและสารคดี ฯลฯ ซึ่งเนื้อหาทั้ง 2 ลักษณะต่างก็มีความสำคัญในการเตรียมประสบการณ์ชีวิต และจะต้องนำมาจัดผสม ผสานอย่างได้สัดส่วนสมดุลย์กัน โดยมุ่งที่คุณภาพชีวิตของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำคัญ

อานง พรายแย้มแข (2533 : 2) ได้จัดเนื้อหาหมวดหมู่กลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไว้ดังนี้

1) หมวดที่เกี่ยวกับตัวเรา ได้แก่ เนื้อหาที่ว่าด้วย การรักษาความ สะอาดและการดูแลรักษาตัวต่าง ๆ ของตัวเรา อาหาร สุขนิสัยในการรับประทานอาหารและการขับถ่าย การออกกำลังกายและการพักผ่อน อุบัติเหตุและการป้องกัน ตลอดจนการให้เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและการรู้จักช่วยเหลือตนเอง

2) หมวดที่เกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม ได้แก่ เนื้อหาที่ว่าด้วยพืช สัตว์ โลกที่เราอาศัยอยู่ ซึ่งประกอบด้วย ดิน หิน แร่ น้ำ อากาศ แรงธรรมชาติ เครื่องกลผ่อนแรง พลังงานความร้อน แสง เสียง และแม่เหล็กไฟฟ้า การรู้จักใช้สารเคมี วิธีเก็บรักษาวิธีป้องกันอันตรายและป้องกันมลพิษ รวมทั้งเรื่องราวที่ห่างไกลออกไป ทั้งในจักรวาลและอวกาศ

3) หมวดที่เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ เนื้อหาที่ว่าด้วยชีวิตในบ้าน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชน การทำมาหากิน ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ การนับถือศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรม คุณธรรม ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและองค์พระมหากษัตริย์ รวมทั้งการเมืองการปกครองและเรื่องราวที่น่าสนใจของประเทศเพื่อนบ้าน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีลักษณะเฉพาะของเนื้อหาที่เห็นได้อย่างชัดเจน 4 ประการ คือ

1) เป็นหน่วยบูรณาการ ที่ผสมผสานเนื้อหาสาระต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อย่างกลมกลืนและได้สัดส่วน เริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว แล้วค่อย ๆ ขยายขอบข่ายให้ได้ทั้งส่วนลึกและส่วนกว้างออกไปทีละน้อย ๆ ตามทักษะและประสบการณ์ของนักเรียนที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

2) เน้นการสร้างเสริมทักษะและกระบวนการที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต คือ นักเรียนจะได้รับการฝึกฝนเพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญต่อกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิต รวมทั้งทักษะทางสังคม ได้แก่ การปรับตัว การเลือก การวินิจฉัยความถูกต้อง และการตัดสินใจ เพื่อให้เป็นคนที่มีความสามารถคิดเป็น คือ คิดดี คิดถูก และนำไปปฏิบัติได้จริง

3) เน้นความเป็นพลเมืองดี ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีวินัยในตนเอง เป็นคนมีน้ำใจที่จะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ มีความรู้ความสนใจว่าควรจะทำอะไรให้แก่ชาติบ้านเมือง จึงจะทำให้เราอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบสุข มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ต่อสังคม และความเป็นคนไทย ต้องการปลูกฝังให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และองค์พระมหากษัตริย์

4) เน้นการสร้างสุขภาพที่ดี ให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ รวมทั้งการช่วยดูแลรักษาบ้านเมืองให้สะอาด อนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เพื่อป้องกันและกำจัดมลพิษที่จะเกิดต่อตนเองและส่วนรวม (จ่านง พรายแถมแซ, 2533 : 7)

สมน อมรวิวัฒน์ (2531 : 15) มีความคิดเห็นสอดคล้องกับ จ่านง พรายแถมแซ (2533 : 7) ในด้านโครงสร้างของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีขอบข่ายกว้างและยืดหยุ่นตามประสบการณ์และเหตุการณ์ในท้องถิ่น กลุ่มประสบการณ์นี้จึงสามารถใช้เป็นแกนกลางที่จะสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ในหลักสูตร

สรุปได้ว่า โครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในด้านเนื้อหาจะเป็นความรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้อยู่ในรูปหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นทักษะกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาจะเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว และขยายออกไปสู่สิ่งแวดล้อม สังคมและเทคโนโลยี

แนวคิดสำคัญในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

จ่านง พรายแถมแซ (2533 : 7-9) กล่าวถึงแนวคิดสำคัญในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับบูรณาการ มีผู้กล่าวถึงการบูรณาการไว้หลายความหมาย ได้แก่
 - 1.1) ในความหมายทั่วไป บูรณาการ หมายถึง การนำสิ่งที่แยกกันอยู่อย่างกระจัดกระจายมารวมกัน เข้าให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวอย่างครบถ้วนสมบูรณ์
 - 1.2) ในความหมายที่เกี่ยวกับหลักสูตร บูรณาการ หมายถึง การนำเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมารวมเข้าด้วยกันให้ได้สัดส่วนและผสมผสานกลมกลืนอย่างเหมาะสมต่อผู้เรียนตามสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง
 - 1.3) ในความหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนของครู บูรณาการ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนด้วยวิธีการ

เชื่อมโยงประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง และในขณะเดียวกันก็ต้องบูรณาการสื่อการสอนด้วยการใช้สื่อประสม ช่วยก่อให้เกิดมโนคติ หรือความคิดรวบยอดให้เป็นภาพรวมของสถานการณ์ ปัญหา และแนวทางแก้ไข เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2) แนวคิดเกี่ยวกับการสอน ได้มีผู้เสนอแนวคิดในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ ดังนี้คือ

- 2.1) ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
- 2.2) สอนสัมพันธ์วิชาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ
- 2.3) เน้นคุณธรรมต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรต้องการในทุกเนื้อหาที่จะสอน
- 2.4) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ตามวัยและความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมนั้นได้
- 2.5) ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนเนื้อหา นั้น ๆ เท่าที่สามารถจะทำได้โดยใช้กิจกรรมฝึกฝน เช่น ฝึกทักษะ อ่าน เขียน ทดลอง
- 2.6) ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีสุขนิสัยที่ดีในการรักษาสุขภาพอนามัย โดยจัดให้มีการตรวจสุขภาพอนามัยในตอนเช้าทุกวัน เป็นประจำอย่างน้อยวันละ 1 คาบ รวมกับการเรียนข่าว เหตุการณ์ การตรวจสุขภาพอนามัยนี้อาจตรวจในเวลาอื่นที่ครูเห็นว่าเหมาะสมก็ได้
- 2.7) ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความสนใจ รู้จักวิเคราะห์ข่าว เหตุการณ์ประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทันสมัย เห็นสิ่งที่ผิดและถูก สิ่งที่ควรเชื่อและไม่ควรเชื่อ เพื่อจะได้้นำสิ่งที่ดีไปปฏิบัติตาม โดยจัดให้มีการเล่าข่าว และเหตุการณ์ประจำวัน รวมทั้งการอธิบายร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนในตอนเช้าทุกวันอย่างน้อยวันละ 1 คาบ รวมกับการตรวจสุขภาพอนามัย

2.8) ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเวลาเรียนได้ตามความสนใจของผู้เรียน และความเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชา แต่ละเรื่อง แต่ละตอน

3) แนวคิดเกี่ยวกับการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ แนวคิดเกี่ยวกับการคิดเป็นนี้ หมายถึง การคิดอย่างมีระบบ และกอร์ปด้วยจริยธรรม และคุณธรรมที่ดีงาม คือการคิดที่จะแก้ปัญหาใด ๆ ให้สำเร็จโดยไม่ทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนและคำนึงถึงประโยชน์และการสร้างสรรค์เพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ การคิดเป็นสมรรถภาพสำคัญขั้นสูงสุดของบุคคลที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ค่าของหลักสูตรอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนที่ดี ฉะนั้นครูผู้เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนจะต้องเริ่มต้นจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องที่ควรสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 230-232) ได้เสนอแนวคิดในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไว้ดังต่อไปนี้

1) ครูให้เด็กเป็นศูนย์กลาง มีครูเป็นผู้กำกับโดยคิดวางแผนการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ และประยุกต์ เนื้อหา กระบวนการ และทฤษฎีการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น กำหนดบทบาทหรือกิจกรรมที่จะให้นักเรียนปฏิบัติอย่างหลากหลายและเหมาะสม

2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นทักษะกระบวนการอย่างแท้จริง โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสภาพปัญหา กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่

- ทักษะกระบวนการ 9 ประการ
- ทักษะกระบวนการคิด
- ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา
- ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- ทักษะกระบวนการทางสังคม

- ทักษะกระบวนการทำงาน
- ทักษะกระบวนการรวบรวมข่าวสารและข้อมูล

การจัดกระบวนการการเรียนรู้การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนี้จะเน้นให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามกระบวนการ 9 ประการ ซึ่งเป็นทักษะรวมของทักษะอื่น ๆ และเน้นการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นพิเศษ

3) สอนคนไม่ใช่สอนหนังสือ การเตรียมคนเพื่อให้สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาจะต้องปลูกฝังคุณลักษณะ ค่านิยม เจตคติต่าง ๆ อันจำเป็น ดังนี้

- รักตนเอง ครอบคลุม เห็นคุณค่าของชีวิต
- มองโลกในแง่ดี ยุติธรรม
- รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
- ชอบพัฒนา ใฝ่ดี
- สนใจ ใฝ่รู้
- มีเหตุผล ไม่เชื่อง่าย แต่ยอมรับความจริง ไม่ถือดี
- ไม่เห็นแก่ตัว
- รักอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ชอบพึ่งพาตนเอง
- มีความรับผิดชอบ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา
- จงรักภักดีต่อบ้านเมือง
- ยอมรับความแตกต่าง
- ศรัทธาในการปกครองระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็น

ประมุข

4) ให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนทักษะกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ การเสาะแสวงหาความรู้อย่างมีระบบ ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทางสังคม ตลอดจนความรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของนักเรียน โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่การวางแผน การเลือก การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำเอง รู้เอง โดยมีครูคอยให้คำปรึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้แต่ละขั้นตอนดังกล่าว

- 5) ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติความคู่ไปกับการเรียนเนื้อหาอื่น ๆ เท่าที่สามารถทำได้
- 6) ฝึกฝนให้นักเรียนมีนิสัยที่ดีในการรักษาสุขภาพอนามัย โดยจัดให้มีการตรวจสุขภาพในตอนเช้าทุกวัน เป็นประจำ อย่างน้อยวันละ 1 คาบ รวมกับการเรียนข่าว เหตุการณ์ การตรวจสุขภาพอนามัยนี้อาจตรวจในเวลาอื่นที่ครูเห็นว่าเหมาะสมก็ได้
- 7) ฝึกฝนให้นักเรียนมีความสนใจ รู้จักวิเคราะห์ข่าว เหตุการณ์ประจำวัน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวาง ทันสมัย เห็นทั้งสิ่งที่ผิดและถูก สิ่งที่ควรเชื่อและไม่ควรเชื่อเพื่อจะได้ไม่ไปปฏิบัติตาม โดยจัดให้มีการเล่าข่าว เหตุการณ์ประจำวัน รวมทั้งการอภิปรายร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนในตอนเช้าทุกวันอย่างน้อยวันละ 1 คาบ รวมกับการตรวจสุขภาพอนามัย
- 8) ครูสามารถยืดหยุ่นเวลาเรียนได้ตามความสนใจของผู้เรียน และความเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาแต่ละเรื่อง แต่ละตอน
- 9) ครูในฐานะเป็นผู้จัดการสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องสร้างบรรยากาศให้นักเรียนและเพื่อนเอื้อต่อกันในเชิงของการเรียนรู้ การเสาะแสวงหาความรู้ หากคำตอบ แก้ปัญหา ให้เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับแก่กันและกัน
- จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวคิดสำคัญในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตประกอบด้วย เนื้อหาที่เป็นการบูรณาการระหว่างชีวิตตนเองกับสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีซึ่งเป็นกระบวนการของการแก้ปัญหาและการปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเองและสังคม

พฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

คำว่า "พฤติกรรมการสอน" ประกอบด้วยคำหลักสองคำ คือ "พฤติกรรม" และ "การสอน" ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2526 : 112) ให้ความหมายว่า พฤติกรรม เป็นการกระทำหรือกิจกรรมของมนุษย์ (และสัตว์) ทั้งที่เป็นการแสดงออกที่สังเกตได้ และถูกควบคุมไม่แสดงออกมาให้เห็น เมื่อครูเป็นผู้แสดงออกก็เป็นพฤติกรรมของครู ถ้านักเรียนเป็นผู้แสดงออกก็เป็นพฤติกรรมของนักเรียน

ประชุม รอดประเสริฐ (2526 : 14) ได้ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรม เป็นลักษณะการกระทำของคนที่สามารถเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ดีหรือการกระทำที่ไม่ดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2526 : 573) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม เป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึกเพื่อสนองตอบสิ่งเร้า

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือ กิจกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางกล้ามเนื้อ ความคิด ความรู้สึก อาจจะสังเกตได้หรือไม่ได้ และอาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ดีและไม่ดี

ส่วนคำว่า "การสอน" วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521 : 2) ให้ความหมายว่า การสอน หมายถึง การพยายามที่จะสร้างสถานการณ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม

เสริมศรี ไชยสร (2526 : 12) ให้ความหมายว่า การสอน เป็น กระบวนการหรือการปฏิบัติที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์แวดล้อมเพื่อเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ธีระ รุญเจริญ (2525 : 145) ให้ความหมายว่า การสอน เป็น พฤติกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การสอน หมายถึง ความพยายาม ของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทางที่พึงประสงค์

เมื่อนำความหมายของ พฤติกรรม และการสอน มารวมกัน พอสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำที่ครูแสดงออกถึงความพยายามของครู ใน

การจัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ
เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์ (2530 : 3-8) ได้ศึกษาวิเคราะห์รายงาน
การวิจัย 50 เรื่อง สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ครู นักเรียน สภาพโรงเรียน
ผู้ปกครอง และชุมชน สำหรับองค์ประกอบเกี่ยวกับตัวครูนั้นนับว่ามีความสำคัญอย่าง
ยิ่ง ทั้งนี้เพราะครูเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนอยู่ตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียนและ
เป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาารอบด้านขึ้นในตัวนักเรียน พฤติกรรมการสอน
ของครูจึงมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมาก ชีรยุทธ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา
(2524 : 121-124) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของพฤติกรรมการสอนของครูไว้ดังนี้

- 1) พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพล
ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
- 2) สมรรถภาพเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และอุปนิสัยหรือ
บุคลิกภาพที่ก่อให้เกิดความสามารถในการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่
พึงประสงค์ได้ ครูที่ดีและมีประสิทธิภาพในการสอนจึงจำเป็นต้องมีสมรรถภาพด้าน
การปฏิบัติการสอน
- 3) พฤติกรรมการสอนของครูแสดงออกได้หลายลักษณะต่าง ๆ กัน การ
ที่ได้ทราบพฤติกรรมการสอนของครูที่เป็นปัจจุบัน จะช่วยให้ทราบแนวโน้มของ
พฤติกรรมการสอนของครูว่า เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามหลักการหรือไม่ กัน
จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและควบคุมพฤติกรรมการสอนของครูได้
- 4) ความเข้าใจแนวคิดของบทบาทและเข้าใจตนเอง จะช่วยให้เข้าใจ
พฤติกรรมการสอนของครูได้ดีขึ้น
- 5) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมการสอนของครูด้าน
การปฏิบัติการสอนจะช่วยให้ครูปรับปรุงแก้ไข ควบคุม และพัฒนาพฤติกรรมการสอน
ของตนเองได้

กล่าวได้ว่าพฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อคุณภาพ การศึกษา ซึ่งส่งผลให้เห็นเด่นชัดในรูปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดย พฤติกรรมที่ครูแสดงออกจะส่งเสริมหรือลดรั้งการเรียนรู้ของนักเรียนมากหรือน้อยขึ้น อยู่กับประสิทธิภาพในการสอนของครู นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวทางการ กำหนดภาระหน้าที่ของครูเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ซีรุษซี เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2524 : 220) ได้กำหนดภาระหน้าที่ ของครูไว้ 3 ประการ คือ

1) การเตรียมการสอน เป็นภาระหน้าที่ที่ครูจำเป็นต้องเข้าใจอย่างแจ่ม แจงในเนื้อหาวิชาที่สอนและเข้าใจธรรมชาติของเด็กที่จะสอน เพื่อได้เตรียมวิธีสอน วัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ประกอบการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนและเนื้อหาวิชาที่สอน ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะช่วยให้ครูผู้สอนวินิจฉัยภูมิหลังของผู้เรียน กำหนดวัตถุประสงค์ การเรียนการสอน กำหนดเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนวิธีการประเมินผลได้

2) การดำเนินการสอน เป็นภาระหน้าที่ที่ครูจะต้องรู้จักเทคนิควิธีการ ที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน ใ้ให้นักเรียนคอยติดตาม ส่งเสริม ใ้ให้นักเรียนร่วมกิจกรรม แนะนำและกระตุ้นใ้ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรือแสดง ความสามารถ และการบริหารชั้นเรียนใ้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

3) การวัดผลและประเมินผล เป็นภาระหน้าที่ที่ครูจะต้องเข้าใจวิธีการ วัดผลและการประเมินผลการเรียน เพื่อให้ผลของการวัดและการประเมิน ตอบคำ ถามของครูได้ตามความเป็นจริง เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการ เรียนการสอน ในโอกาสต่อไป

สุรจิตร์ เพ็ชรชอบ (2522 : 53-55) ได้จัดองค์ประกอบของการจัด การเรียนการสอนไว้ 6 ข้อ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องปฏิบัติ คือ

1) การเตรียมการสอน ประกอบด้วยการทำงานหนักการสอน การนำ หลักสูตรไปใช้ การใช้แผนการสอน คู่มือครู

2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาและใช้วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เทคนิคการประเมินผลผู้เรียน การเขียนข้อสอบวัตถุประสงค์

3) การเลือกวิธีการและเทคนิคการสอน ประกอบด้วยวิธีสอน การนำเข้าสู่บทเรียน การตั้งคำถาม การสร้างความสนใจ เทคนิคการสอน

4) การผลิตและการใช้สื่อการสอนประกอบด้วย การเลือกสื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวิชา การเก็บรักษาสื่อการสอน การผลิตสื่อการสอนแบบต่าง ๆ

5) การวัดและการประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย การเลือกรูปแบบและวิธีการประเมินผล การสร้างและเลือกใช้เครื่องมือทดสอบชนิดต่าง ๆ การออกแบบข้อสอบปรนัย อัตนัย

6) การส่งเสริมการเรียนของเด็ก ประกอบด้วย การซ่อมเสริม การใช้การประชุมนิเทศ การจัดมุมหนังสือ การใช้กิจกรรมเสริม

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 114) ได้เสนอองค์ประกอบที่ควรพิจารณาในการประเมินพฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพการสอน ได้แก่

- 1) การเตรียมการสอน
- 2) การดำเนินการสอน
- 3) การใช้สื่อประกอบการสอน
- 4) การวัดและการประเมินผล

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า งานหรือภาระหน้าที่ที่ครูผู้สอนจะต้องกระทำ เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน

1. การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอนเป็นการคาดการณ์หรือการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการเลือกวิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาที่จะสอน และเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (ประดิษฐ์ อินทร์บุรี, 2535 : 25)

การเตรียมการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนด ครูจะต้องมีการเตรียมการสอนที่ดีเพื่อให้การสอนแต่ละครั้งมีประสิทธิภาพ สุทิน บุญชูวงศ์ (2531 : 7) กล่าวถึงหลักสำคัญในการวางแผนและการเตรียมการสอน 5 ประการ คือ

- 1) ต้องเขียนแผนการสอนที่ครอบคลุมซึ่งเรื่องที่จะสอน หัวเรื่อง กำหนดความคิดรวบยอด จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอนและประเมินผล
- 2) ต้องมีการรวบรวมข้อมูลและเนื้อหาสาระที่จะสอนตามหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
- 3) ต้องมีการวางแผนการผลิตหรือจัดหาสื่อการสอนเพื่อใช้ในกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
- 4) ต้องเตรียมแบบทดสอบ สำหรับให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน
- 5) ต้อง "ซ้อม" สอนเพื่อจัดลำดับขั้นการสอนให้ตนเองแน่ใจว่าจะสอนนักเรียนได้ดีและมีประสิทธิภาพ

การเตรียมการสอนเป็นการเตรียมการล่วงหน้าของครูที่จะต้องกระทำก่อนที่จะทำแผนการสอนในแต่ละครั้ง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอน ซึ่งการเตรียมการสอนในปัจจุบันที่ครูนิยมกระทำก็คือ การทำแผนการสอนหรือบันทึกการสอน เพื่อให้การเตรียมการสอนของครูมี

ประสิทธิ์ภาพ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 32-43)

จึงได้เสนอแนวปฏิบัติในการเตรียมการทำแผนการสอน ดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์ จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และคำอธิบายกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เนื้อหาสาระ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ครูจะสอนในแต่ละรายวิชา

2) ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือหลักการสอน แนวการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้นของหลักสูตร เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสาระสำคัญที่ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง บทบาทของครูผู้สอน ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนในกลุ่มประสบการณ์

3) นำโครงสร้างเนื้อหาวิชา จุดหมายของกลุ่มประสบการณ์ และจุดประสงค์รายวิชา มากำหนดหัวข้อเนื้อหาหลัก หัวข้อเนื้อหาย่อย โดยให้สัมพันธ์กับอัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในกลุ่มประสบการณ์ เพื่อเป็นการทำกำหนดการสอนระยะยาว

4) ศึกษาตัวอย่างแนวการสอนในคู่มือครู แล้วจัดทำแผนการสอน กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลา ให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหัวข้อ เพื่อครูนำไปปรับให้เหมาะสมกับเวลาที่จัดไว้ในตารางเรียนแต่ละวันในแต่ละสัปดาห์ต่อไป

5) จัดทำแผนการสอน โดยครูจะต้องพิจารณาหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาประกอบ เช่น หนังสือค้นคว้า อ้างอิง สาระสำคัญสำหรับครู หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน วัสดุสำหรับนักเรียนฝึกปฏิบัติ ข้อทดสอบสำหรับวัดและประเมินผลนักเรียน ในส่วนขององค์ประกอบของแผนการสอนนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

5.1) สาระสำคัญ คือ ความคิดรวบยอดหรือหลักการหรือโครงสร้างของเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับหลังจากการเรียนเรื่องนั้น ๆ ไปแล้ว

5.2) จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้วิเคราะห์มาจากหลักสูตร ในคำอธิบายรายวิชา เป็นสิ่งที่จะบอกให้ทราบว่า จะจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในขั้นตอนใดของทักษะ เช่น ชั้นความรู้ ความจำ นำไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมาณค่า เมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้แล้ว ควรจะมีจุดประสงค์ย่อยเพื่อนำทางไปสู่การเรียนรู้ปลายทางนั้นด้วย ฉะนั้น จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ความครอบคลุม ความชัดเจน และความเหมาะสม

5.3) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ การจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องเน้นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ได้ฝึกปฏิบัติงานทั้งงานกลุ่มและรายบุคคล ฉะนั้นกิจกรรมจะต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง มีความน่าสนใจ ความเหมาะสม และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้แก่ การสอนให้นักเรียนค้นคว้า อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ และการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ

5.4) สื่อการเรียนการสอน คือ เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ฉะนั้นสื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีความน่าสนใจ ความประหยัด และช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

5.5) การวัดและประเมินผล คือ การประมาณค่าของสิ่งต่าง ๆ เพื่อบอกคุณภาพของสิ่งนั้น เช่น การประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการบอกคุณภาพว่า นักเรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้มีการพัฒนาหรือต้องปรับปรุงแก้ไข ครูจะต้องใช้เครื่องมือหลาย ๆ ชนิด เพื่อจะได้ข้อมูลมากเพียงพอที่จะนำมาประกอบการวินิจฉัยได้

5.6) กิจกรรมเสนอแนะ คือ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียน

โดยการจัดในโอกาสต่าง ๆ นอกเวลาเรียน รวมทั้งกิจกรรมเพื่อซ่อมเสริม และการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักและเห็นคุณค่าของวิชาที่เรียน

การจัดทำแผนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตควรเน้นทักษะกระบวนการเพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตรปัจจุบัน กรมวิชาการ (2534 : 44) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า แผนการสอนที่ดีควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าลักษณะ 4 ประการต่อไปนี้

- 1) เป็นแผนการสอนที่มีกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติมากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย
- 2) เป็นแผนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบ หรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้ตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหา ให้ผู้เรียนคิดหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง
- 3) เป็นแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานเป็นกระบวนการ และนำกระบวนการไปใช้จริง
- 4) เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเตรียมการสอนเป็นการคาดการณ์หรือการวางแผนล่วงหน้าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการศึกษา เอกสารต่าง ๆ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาที่จะสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดผลและประเมินผล เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนเป็นการเตรียมการอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือที่จะช่วยครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กุลาดี เรื่องเทศ (2518 : 60-63) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูด้านการเตรียมการสอนและด้านการใช้อุปกรณ์การสอนของครูที่สอนภาษาไทย ระดับประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เทศ วิชาการศึกษา จำนวนปีที่สอน ชั้นที่ทำการสอน และสังกัดของโรงเรียนที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการสอน

ด้านการเตรียมการสอนไม่แตกต่างกัน และครูที่มีพฤติกรรมการสอนในด้านการเตรียมการสอนมาก ก็ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนมากด้วย

กัณย์ เฮงพานิช (2528 : 98) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 ตามการรับรู้ของตนเอง ในด้านการเตรียมการสอน พบว่า ครูประถมศึกษารับรู้พฤติกรรมการเตรียมการสอนของตนเองในด้านนี้โดยเฉลี่ยรวม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ยกเว้นพฤติกรรมการทดลองใช้สื่อการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ประดิษฐ์ อินทร์บุรี (2535 : 77-78) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเตรียมการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ครูทุกคนมีการเตรียมการสอนพร้อมการบันทึกการสอนแบบละเอียดและแบบย่อไว้ล่วงหน้า โดยใช้คู่มือครูเป็นแนวทางในการเตรียมการสอน มีการเตรียมความพร้อมด้วยการถามถึงเนื้อหาที่เรียนไปแล้วในชั่วโมงก่อน การเตรียมเนื้อหาครูจะยึดคู่มือครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการยืดหยุ่นหรือวันกิจกรรมบ้าง

ชนะนียบ สงวนทรัพย์ (2529 : 104-109) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ในด้านการเตรียมการสอนพบว่า ครูดีเด่นจะมีการเตรียมการสอน ซึ่งมีการจัดทำบันทึกการสอน จัดหาและเตรียมสื่อการสอน เตรียมห้องเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์เตรียมเครื่องมือวัดผลและเกณฑ์การประเมิน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ (2530 : 67-68) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนในด้านการเตรียมการสอนนั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอนโดยจัดทำบันทึกการสอนล่วงหน้า บันทึกการสอนที่จัดทำสอดคล้องกับแผนการสอน โดยปรับเนื้อหาให้สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และจัดทำได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

นอกจากนี้ได้มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนได้ครบตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน มีเพียงบางส่วนที่ครูผู้สอนดำเนินการและไม่ได้ดำเนินการในส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และในส่วนที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการคือ การจัดทำคู่มือประกอบการสอน และสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แสดงว่า การเตรียมการสอนเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะการเตรียมการสอนจะช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจและดำเนินการเรียนการสอนในแต่ละครั้งได้อย่างราบรื่นและบรรลุตามวัตถุประสงค์ ฉะนั้นครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจึงควรมีพฤติกรรมการเตรียมการสอน ดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ ตลอดจนแนวการสอนในคู่มือครู เพื่อจัดทำแผนการสอน
- 2) เตรียมการสอนล่วงหน้าด้วยการทำแผนการสอน
- 3) แผนการสอนที่จัดทำควรประกอบด้วย ความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนที่สอดคล้องกัน
- 4) จัดเตรียมสื่อที่กำหนดไว้ในแผนการสอนให้พร้อม
- 5) จัดเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผลตรงตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.1 กิจกรรมการเรียนการสอน

วิลพร คูโหมทัย (2530 : 19) กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้น

จากความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2533 : 189-190) ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี หมายถึงการสอนของครู เป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

รุ่งทิภา จักรกร (2527 : 39) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นวิธีการที่จะนำผู้เรียนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอนต้องอาศัยเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วย

เสนีย์ พัทธอักษรณพ (2529 : 20) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจเนื้อหาสาระของบทเรียน ซึ่งจะจัดขึ้นในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้

ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี

- 1) กิจกรรมการเรียนทุกอย่างต้องเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของการเรียน
- 2) การจัดลำดับของกิจกรรมการเรียน ต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ด้าน ด้วยกัน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย
- 3) กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเหมาะกับวัยและความพร้อมของนักเรียน
- 4) กิจกรรมการเรียนควรมีการจัดลำดับขั้นตอน เพื่อให้การเรียนรู้อาศัยความต่อเนื่อง แต่ละกิจกรรมควรมีการสืบ தொடต่อกจากการเรียนรู้ที่มีอยู่ก่อน จะต้องเป็นการจัดลำดับจากรูปธรรมไปหานามธรรม จากประสบการณ์ที่อยู่ใกล้ไปสู่

ประสบการณ์ที่อยู่ไกล และจากกระบวนการคิดการทำงานอย่างง่ายไปสู่การให้
เหตุผลที่เป็นแบบแผนและเป็นนามธรรม

- 5) กิจกรรมการเรียนควรทำให้บังเกิดผลได้อย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
 - 6) กิจกรรมการเรียนจะต้องท้าทายความสนใจของนักเรียนให้นำสิ่งที่เรียนในสถานการณืหนึ่งไปใช้ได้กับสถานการณ์ใหม่ ลักษณะเช่นนี้จะทำให้การเรียนต่อเนื่องกันไป สามารถอธิบายสิ่งใหม่ คาดคะเน และพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในโรงเรียนได้
 - 7) กิจกรรมการเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาการคิด ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดแบบสืบสวนสอบสวน และแก้ปัญหาตามแนวทางของตน และต้องรู้จักประเมินความคิดของตนเองด้วย
 - 8) กิจกรรมการเรียนควรให้นักเรียนได้เรียนรู้หลายๆทาง การจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสนักเรียนได้สังเกต วิเคราะห์ และอภิปราย โดยใช้สื่อการเรียนต่าง ๆ มาประกอบกิจกรรม หากกิจกรรมหนึ่ง ๆ ไม่เหมาะกับนักเรียนคนหนึ่งแต่อาจมีกิจกรรมอื่นที่ชดเชยได้
 - 9) กิจกรรมการเรียน ควรมีลักษณะเปิดกว้างแก่นักเรียนให้มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด กิจกรรมลักษณะนี้ไม่จำเป็นจะต้องมีคำตอบที่ถูกต้องเป็นคำตอบเดียว แต่เป็นการให้นักเรียนรู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (นาคยว ภัทรแสงไทย, 2525 : 262-264)
- ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทั่ว ๆ ไปจะแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่
- 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน และสร้างความสนใจให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น อยากคิด อยากทำ เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน

หลักการนำเข้าสู่บทเรียน

1.1) นำสนใจ หมายถึง นำให้น่าสนใจ โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เช่น ใช้ปริศนาคำทาย เล่านิทาน เพลง เกม การแสดงท่าทางต่าง ๆ ฯลฯ

1.2) ให้ตรงเรื่อง หมายถึง นำให้ตรงกันเรื่องที่สอน เช่น การสอนเรื่องอาหารหลัก 5 หมู่ ควรนำด้วยการสนทนา ชักถามเกี่ยวกับอาหารที่นักเรียนได้รับประทานในวันนี้ว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัว และตรงเข้าสู่เรื่องที่เรียนทันที แทนที่จะนำบทเรียนโดยการสนทนา ชักถามเกี่ยวกับการจ่ายตลาด ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็กและอาจได้รับคำตอบไม่ตรงกับเรื่องที่สอน

1.3) ไม่เปลืองเวลา หมายถึง ควรใช้เวลาไม่มากในการนำเข้าสู่บทเรียน เช่น ถ้าสอนในเวลา 1 ชั่วโมงไม่ควรใช้เวลาเกิน 10 นาที

2) ชั้นปฏิบัติการ (ชั้นสอน) เป็นชั้นที่ต่อจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียนถือว่าเป็นชั้นสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมที่ผู้เรียนจะปฏิบัติในชั้นนี้มีหลายอย่าง เช่น การค้นคว้า การอภิปรายกลุ่ม การรายงาน การแสดงบทบาทสมมติ การพูดแสดงความคิดเห็น การสาธิต การเล่าเรื่อง การเล่นเกม ฯลฯ ผู้สอนต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

2.1) เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์

2.3) เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัย วุฒิภาวะ และความพร้อมของ

ผู้เรียน

2.4) เป็นกิจกรรมที่สนองความต้องการ ความสนใจ และความถนัด

ของผู้เรียน

2.5) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย

อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2.6) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเวลาและสภาพแวดล้อม

2.7) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ หรือปฏิบัติกิจกรรมด้วย

ตนเอง

2.8) เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนไปตามลำดับความยากง่าย รูปธรรม ไปหานามธรรม และความเรียบง่ายไปสู่ความซับซ้อน

2.9) เป็นกิจกรรมที่ใช้สื่อการเรียนได้สอดคล้องเหมาะสม

3) ขั้นสรุปและวัดผล เป็นขั้นการสรุปเนื้อหาที่เรียนผ่านมาแล้วทั้งหมด สรุปทั้งด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และทักษะที่ผู้เรียนได้รับ ตลอดจนการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการสรุปนี้ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุป หรือผู้สอนกับผู้เรียน ร่วมกันสรุปก็ได้ หลังจากนั้นผู้สอนควรได้วัดผลการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนบรรลุตาม จุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยอาจจะใช้วิธีให้ตอบคำถาม ให้ทำแบบทดสอบ ให้ ทำแบบฝึกหัด หรือทำรายงานตามที่ผู้สอนวางแผนไว้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2535 : 77-78)

สุน อมรวิวัฒน์ (2531 : 330) กล่าวถึงลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดังนี้

1) กิจกรรมชั้นนำ จัดห้องเรียนให้มีป้ายนิเทศหรือโต๊ะนิทรรศการ อาจ เชิญวิทยากรหรือพานักเรียนศึกษานอกสถานที่ มีการสนทนาซักถามและทดสอบก่อนเรียน

2) กิจกรรมขั้นสอน จัดกิจกรรมประเภทค้นคว้า แล้วให้รายงานเสนอ ผลงาน มีการฝึกฝน เช่น ฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การทดลอง ฝึกกิจกรรมการ ฟัง การสังเกต กลุ่มสัมพันธ์ การรวบรวมข้อมูลและประเมินผล

3) กิจกรรมขั้นสรุป จัดให้มีการแสดงผลงานของนักเรียน สรุปผลงาน และเรื่องที่เรียน มีการวัดและประเมินผลด้วยการทดสอบ

ธีระ ฤทธิเจริญ (2525 : 173-174) ได้เสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไว้ดังนี้

1) พึงตระหนักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลาในทุกสถานที่

2) การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและสนองตอบกับความสนใจ และความต้องการของนักเรียน

3) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิม โดยเฉพาะในทางที่ดีขึ้น

- 4) การเรียนรู้ของนักเรียนจะดียิ่งขึ้น เมื่อสิ่งที่เรียนสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของนักเรียน
- 5) สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีความสำคัญมาก ควรจัดให้คล้ายกับที่เป็นจริงให้มากที่สุด
- 6) นักเรียนควรมีส่วนร่วมโดยตรงในการเรียนแต่ละเรื่อง ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียว
- 7) สิ่งที่ควรจัดในกระบวนการสอน คือให้นักเรียนมีโอกาสฝึกและทบทวนสิ่งที่เรียนอยู่เสมอ
- 8) นักเรียนมีวิธีการเรียนรู้หลาย ๆ อย่าง ต่าง ๆ กัน ดังนั้นกิจกรรมการสอนแบบเดียวอาจจะไม่สนองต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนได้
- 9) การสอนต้องมีวัตถุประสงค์ กิจกรรมการสอน และวัดผลควบคู่กันไปตลอดเวลา
- 10) กิจกรรมในการสอนควรมีหลายอย่าง เช่น
 - 10.1) การอภิปรายและคิดหาเหตุผล
 - 10.2) การค้นหาความรู้
 - 10.3) การทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - 10.4) การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์แวดล้อม
 - 10.5) การแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
- 11) ในการสอนแต่ละครั้ง ครูควร
 - 11.1) เลือกเนื้อหาและแนวการสอนให้เกิดประโยชน์
 - 11.2) จัดเตรียมเลือกสื่อการเรียนต่าง ๆ ในการสอนทุกครั้ง
 - 11.3) กำหนดกิจกรรมก่อน หลัง ของกิจกรรมตามวัตถุประสงค์และสิ่งแวดล้อม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นใน

การจัดการเรียนการสอนแต่ละชั้น ควรใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

2.2 กระบวนการที่ควรปลูกฝังในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้สอนควรจัดโดยใช้ทักษะกระบวนการ พึ่งพิงหลีกเลี่ยงการบอกความรู้ให้นักเรียนโดยตรง แต่ควรจัดให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียน เนื้อหาวิชา ธรรมชาติและวัยของผู้เรียน ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของผู้เรียน สุนทรียภาพและทัศนคติ ขบวนการ (2531 : 77-79) กล่าวถึง กระบวนการที่ควรนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดังนี้

1) กระบวนการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เน้นการเผชิญและการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1) การรวบรวมข่าวสาร หลักการและความรู้
- 1.2) การประเมินค่า
- 1.3) การเลือกและการตัดสินใจ
- 1.4) การปฏิบัติ

2) กระบวนการสร้างมโนคติ ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตถือว่านักเรียนจะสามารถนำเนื้อหา หลักการ ไปปฏิบัติได้ดีขึ้น ถ้านักเรียนมีมโนคติที่ถูกต้องในเนื้อหาและหลักการนั้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1) ช้่นนำเสนอ มีการเสนอเหตุการณ์ สถานการณ์และประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วเร่งให้นักเรียนจับประเด็นปัญหา สัมพันธ์ความคิดและกำหนดแนวทางแสวงหาคำตอบ

2.2) ช้่นพัฒนามโนคติ นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติจนนักเรียนได้คำตอบที่เป็นความคิดและคำสำคัญ

เข้าใจและเชื่อมโยงความหมายของคำสำคัญเหล่านั้น มีหลักเกณฑ์ในการอธิบายความคิดและคำสำคัญนั้นได้

2.3) ขั้นสรุปเป็นมโนคติ นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่ทดสอบ ทบทวน และยืนยันความคิดและคำสำคัญเหล่านั้น จนสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นมโนคติ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) กระบวนการฝึกทักษะการค้นพบและแสวงหาคำตอบ

3.1) กระบวนการฝึกทักษะ ประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ

3.1.1) การสังเกต

3.1.2) การวัด

3.1.3) การทดลองและการออกแบบการทดลอง

3.1.4) การอธิบาย

3.1.5) การสรุปประเด็น

3.1.6) การกำหนดหลักการและนำไปประยุกต์ใช้

3.2) ในด้านทักษะกระบวนการค้นพบและแสวงหาคำตอบมี 13 ขั้น
ใน 2 ระดับ คือ

3.2.1) กระบวนการระดับต้น ได้แก่

3.2.1.1) การฟื้นความรู้เดิม

3.2.1.2) การสังเกต

3.2.1.3) การเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายกัน

3.2.1.4) การเปรียบเทียบสิ่งที่ขัดแย้งกัน

3.2.1.5) การจำแนกประเภท

3.2.1.6) การให้คำจำกัดความ

3.2.1.7) การตีความ

3.2.2) กระบวนการระดับสูง ได้แก่

3.2.2.1) การอธิบายหลักเกณฑ์

3.2.2.2) การตั้งสมมติฐาน